

Младост и любов

Предбрачното харесване ставало по седенки, чешми и по празниците на хорото. Високо са се ценили от всички сдържаността, свенливостта и скромността на момата. В предбрачния период за любовни чувства не било прието да се говори. Обикновено младите се събирали на седенки през дългите зимни вечери. Задължително на тях присъствала и стопанката на къщата, която осъществявала строг контрол над младежите. Много често младите се събирали и на тлаки /колективна помощ за свършване на някоя

по-трудоемка работа. През есента се събирали по къщите за белене на царевица, а през зимата - за роненето ѝ. Срещали са се и на чешмата вечер.

Ето как описва Пепа Масларова в “Старите якорудчани” една обичайна седянка: “Обикновено седенките в Якоруда започвали в началото на месец декември. Те не били многолюдни – обикновено по пет- шест момичета приятелки и роднини, защото по толкова са могли да поберат и самите къщи. Седянката се свиквала по инициатива на младите. Обикновено момичето съобщавало на майка си, че иска да събере дружките си. Но за това се изчаквал момент, когато някаква работа налагала бащата да отсъства от дома. Майката също не била много желана, “но нямало кой да се съгласи на акъла на младите, та да ги остави цяла вечер без по-стар човек при тях. На седенките ергени не се канели, дори всичко се пазело в тайна. Поне така си мислели старите. Но щом паднел здрач, ергените на тумби започвали да се мяркат по сокаците и да разубават кои момичета ще бъдат на седянка тази вечер.

Буково, 60-те години на XX век

Домакините посрещали своите гостенки с наредена трапеза, на която обикновено имало варени или печени картофи, шарена туршия и ошав, подсладен с отвара от цвекло. Преди да се захванат за работа, те сядали да вечерят. И трябвало да бързат, защото ергените ей сега щели да налетят, а може ли пред тези луди глави човек да сложи залък в устата си. Пък и не

прилягало моми да се хранят пред ергени. Ергените пристигали с песен и всичко в къщата се раздигвало. . . стопанката отваряла вратата и ергените просто на-хлували вътре и наперено поздравявали с “добра вечер” . . . Момичетата стояли сбрани една до друга, като да се предпазят от някоя напаст и никоя не подавала ръка за “добре дошли”, защото тогава се смятало за много неприлично мома и ергенин да се хванат за ръката. . .”

Предварително разпитайте и запишете спомените на бабите и дядовците си за тяхната младост, забавления, любовни чувства.

Проведете дискусия по групи по следните проблеми:

- Как младите показвали любовните си чувства и защо?
- Защо не било прието да се говори за тях?
- Защо не било прието между младите да има физически контакт?
- Религиозни ли са били тези забрани?
- Какви други забрани е имало по отношение поведението на младите на обществени места /хорото, чешмата, улицата/?
- Каква е била целта на тези строги разграничителни линии в пространствата, където се срещат мъжете и жените?
- Какво се е случвало с тези, които не са спазвали забраните?
- Как общуват сега младите хора? Има ли промяна в телесното общуване?
- Сравнете местата на днешното общуване с тези в миналото!
- Има ли забрани за общуване между младите днес и какви?

Анализирайте следния текст и дискутирайте по въпросите след него:

“В Долен ме искаха наред ергените, защото бях най-хубава мома – бяла и червена като ябълка. Бубайко ме даваше у едни хора, бяха заможни хора, ама аз не исках, защото си имах любовник от село Плетена. Хубаво, ама бубайко надви и ние се сгодихме с тоя, дето беше от Долен. Утре ще дойдат зурните с тъпаните да ме закарат, пък аз рева цяла нощ – кой ще каже на моя любовник от Плетена. И не щеш ли, тая вечер той дойде с един бял кон и аз му казвам каква е работата. И той дума: “Така ли? Качвай се на коня и ще бягаме. Аз няма да те оставя на друг.” И аз готова. Яхваме и двамата коня и бягаме. Бубайкото като разбра, пусна двамата братя да ме гонят и жива или мъртва да ме докарат. Ние с Мехмед тъкмо бяхме седнали да се починем и те ни настигнаха и казват: “Зейнеп, връщай се, бубайко ще те заколи”, пък аз им казвам: “Няма да се върна, аз съм тръгнала с Мехмед и с него ще умра”. “Връщай се, Зейнеп, бубайко каза жива или мъртва да си те върнем. Той те не дава у тия бедняци в Плетена”. И той - братът – имаше пушка. Дигна пушката уж да ни изплаши, пък тя взе че гръмна и улучи Мехмед. Всички се паникьосаха. Аз заревах, хвърлих се върху него и плача и нареждам: “Убий и мене, братко!”. А Мехмед като зарони и той едни сълзи и вика: “Как ще те прежася, Зейнепче, като толкова те милувам, няма мога да ти се нарадвам. . . и му излезе душищата”. Тогавя го откараха в Плетена и бубайко не ме пусна да ида /на погребението/. След това аз не излязох от нас шест месеца – всеки ден ревах. Майка все ми казваше: “Не може така, щер-

ко – така е било писано”. Вече преживях всичко и реших да се ожена – да го забравя. И се ожених в Долен за тоя дете си ме искаше, дете се бяхме сгодили.”

/Зейнеп, р. 1932, запис Селвета Айролова/

Момички от Якоруда, 60-те години на XX век

Въпроси за дискусия:

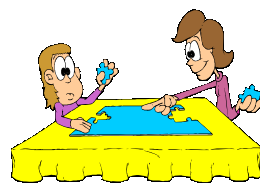
- Какви чувства е изпитвала девойката и защо никой не се е съобразил с тях?
- Какво не може да прави девойката, дори когато изпитва любовно чувство?
- Може ли да се случи подобна ситуация днес и защо?
- Как бихте реагирали, ако сте на нейно място?

· Разкажете за други примери от филми и романи, които описват подобни ситуации.

· Попитайте своите баби и дядовци дали знаят за подобни случки от своята младост и ги запишете?

Организирайте мозъчна атака по проблема: ”Защо в патриархалното общество в масовия случай женитбите не са били по любов?” Запишете всички предложения и след това ги обобщете.

Прочетете следните три автобиографични текста. По какво си прилича и по какво се различава съдбата на трите жени, които са от различни поколения?

“А аз как се омъжих - какво да ви кажа, ей ся като се сетя направо ми се реве. (Плаче) Бях млада на седемнайсет години. Едно време ходехме през зимата на седянки или мисир ронехме, или тютюн нижехме и беше много хубаво. Събирахме се много приятелки по цяла нощ работехме, ама и колко песни сме изпели. Там идвахме и ергенето. На една седянка с моя мъж се запознахме. Той беше много красив и аз като го погледнах сърцето ми спря. Не мога, по цели нощи мисля за него, а още не съм навършила седемнайсет години, ама аз - мерак. Нашите научиха, че ходя с него. Бубайко дава, найка не дава, това е. Една ме видя с него и като се

прибрах като ме подбара найка с бой, бой - цялата ме посини. За малко да умра от боя. Бубайко заколи едно агне, та да ме сложи в кожата да оздравея. Тя, найка, не ме даваше, оти беха много бедни. Бубайко му беше с една ръчица, той беше ходжа и от това се препитаваха. Ама тогава мислиш ли за такива работи. Само той ти е пред очите, ако знае човек какво ще му мине през главата, няма да бърза толкова. Като пооздравях малко, избягах от нашата къща и така се оженихме. Нашите много време не ме искаха, ама яз какво да правя - той майка, той баща. Като отидох в тяхната къща какво да видя - пет деца, с трън да завъртиши, няма какво да хванеш. Гладни, дрипави, въшливи, а аз съм като тях - дете. Свекървата нищо не работи. Свекърът и той не може. А аз нали съм научена на труд, като ги грабнах с мен по нивите да ми помагат. Всички се изпожениха, а ние се позамогнахме, народихме си дечица таман пет, живи и здрави да са, четири момчета и едно момиче.” /Фатма, р. 1935, Искам.../

“Въртяха се разни момчета покрай мене, но аз никого не си харесах. На един събор в село Сатовча моята братовчедка ме запозна с едно много хубаво момче. Много го харесах, бях пред завършване. Той непрекъснато ме търсеше, идваше и в София, и в Лъжница, но проблемът беше, че нашите не ме даваха. В Лъжница момчетата не се омъжват в чуждо село. Това е много рядко. Но аз като го видях, влюбих се в него и реших за него да се омъжа. Завърших института на 5 септември 1979 г. Нашите не искаха да ме погледнат, но като разбрах, че не ме дават - избягах. По същото време се разболя и леля ми, сестра на майка ми, от рак на гърдата и почина много млада на

четиридесет и девет години. Никога няма да забравя сватбата ми. Най-напред нашите не се съгласиха да отидем в Лъжница. След това и те не дойдоха в Беслен. И затова през цялото време плачех, нищо не видях от собствената си сватба. Затова и сега, като си спомня как постъпиха моите родители с мен, не мога да им простя.” /Мая, р. 1957, Искам.../

“Не съм си имала приятел, когато се запознах с моя съпруг. Походихме няколко месеца, той беше от друго село, много далече от нашето. От същото село, в което се омъжи и майка ми. На осемнадесет години бях и веднага хлътнах по него. По-голям беше от мен, но влюбен човек пита ли за такива работи. Идва един ден и казва: “Ако не тръгнеш сега с мен, в Сатовча ме чака друга, за нея ще се женя”. И аз нали съм си била глупава, тръгнах. Пеш от Девин до Сатовча. И наистина там го чакаше другото момиче. Когато пристигнахме в Лъжница, какво да видя - тяхното семейство още по-голямо от нашето. Пет деца - четирима братя и една сестра. Свекърва ми и свекър ми излезнаха много хубави хора. Не искам да ги наричам така, защото те за мен са майка и баща. Свекърва ми готвеше в една голяма бака и аз от срам докаато стигна до масата, те са изяли и все гладна си стоях. Но после свикнах. Всички бяха много добри към мен.”

/Звезда, р. 1958, Искам.../

· Какви чувства и въздействия са изпитвали трите жени?

· Какво се е променило в местата за харесване на жените от двете поколения? Кои забрани са отпаднали и защо?

· Какво е различното в поведението на жените от двете поколения? На какво се дължат тези промени?